

УДК 378.14

Микола ПАНТЮК,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич), pantuyk.m@bigmir.net

Лілія СТАХІВ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич), liliastahiv@ukr.net

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ

У статті розкрито зміст, форми та методи інтерактивного навчання молодших школярів крізь призму інтеграції науки і практики. Акцентовано увагу на впровадженні інтерактивних методів навчання у навчально-виховному процесі початкової школи та вищих навчальних закладів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні методи навчання, молодші школярі, наука і практика.

Лім. 8.

Mykola PANTYUK,

Doctor of Education, Professor, Head of Primary Education Pedagogy and Methods Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych), pantuyk.m@bigmir.net

Liliya STAKHYV,

Ph.D. In Education, Assistant Professor of Primary Education Pedagogy and Methods Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, (Ukraine, Drohobych)_liliastahiv@ukr.net

PRIMARY SCHOOLCHILDREN INTERACTIV STUDING IN THE SCIENCE AND PRACTICE INTEGRATION CONTEXT

The maintenance, forms and methods of primary schoolchildren interactive studies are exposed through the science and practice integration prism. Authors' attention is accented on introduction of studies interactive methods in the education process of primary school and higher educational establishments.

Keywords: interactive studies, interactive methods studies, primary schoolchildren, science and practice.

Ref. 8.

Николай ПАНТЮК,

доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и методики начального образования Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч), pantuyk.m@bigmir.net

Лилия СТАХИВ,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики и методики начального образования Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч), liliastahiv@ukr.net

© Пантук М., Стахів Л. Інтерактивне навчання молодших школярів у контексті інтеграції науки і практики

ИНТЕРАКТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В КОНТЕКСТЕ ИНТЕГРАЦИИ НАУКИ И ПРАКТИКИ

В статье раскрыто содержание, формы и методы интерактивной учебы младших школьников сквозь призму интеграции науки и практики. Акцентировано внимание на внедрении интерактивных методов учебы в учебно-воспитательном процессе начальной школы и высших учебных заведений.

Ключевые слова: интерактивная учеба, интерактивные методы учебы, младшие школьники, наука и практика.

Лит. 8.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства, тенденції до глобалізації суспільного розвитку вимагають динамічних змін у роботі учителя. Сучасний життєвий простір вимагає високоосвічених, творчих особистостей, які вміють вдосконалювати і застосовувати свої знання у процесі будь-якої діяльності. Оскільки сучасні соціальні умови підвищують вимоги до професійного рівня особистості, націлюють на формування людини ініціативної, самостійної, наділеної творчим мисленням, постає проблема розвитку творчих здібностей особистості, творчої уяви, інтуїтивного мислення, оригінальних способів дій, відходу від шаблонів тощо [5; 6].

Сьогодні перед учительством постає досить складне завдання: не лише сформулювати і проконтролювати рівень засвоєння знань учнями, а й самим, опановуючи нові технології, застосовуючи ефективні методи, навчити і виховати людину, органічно адаптовану до життя у світі [1]. З цією метою учителю початкових класів для організації ефективної навчально-виховної роботи необхідно звернутися до застосування інноваційної діяльності, яка передбачає застосування ефективних методів навчання, зокрема інтерактивних.

На це націлює низка сучасних освітніх документів, зокрема Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений Міністерством освіти та науки України в 2011 р., навчальні програми та чинні підручники, за якими здійснюється навчально-виховний процес у початковій школі [2]. Реформування початкової загальної освіти супроводжується введенням нових спеціальних форм організації пізнавальної діяльності, які мають конкретну мету – створити такі умови навчання, щоб навчальний матеріал сприймався легко, доступно і цікаво.

У плані цілеспрямованого розвитку індивідуальності особистісно зорієнтоване навчання є досить актуальним і перспективним, оскільки його метою є формування людини як неповторної особистості. Психолого-педагогічна тенденція особистісно зорієнтованого навчання спрямована на діалоговий підхід до педагогічного процесу, в якому важливе місце займає соціокультурний діалог у системі «педагог-дитина» на основі її розуміння, прийняття і визнання [3; 4]. Саме цьому сприяють інтерактивні методи навчання, що активно розробляються останнім часом низкою сучасних науковців.

Аналіз досліджень. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що кредо інтерактивного навчання було сформульоване свого часу філософом Конфуцієм: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу, обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром» [6, 123]. Ці слова є актуальними й сьогодні, оскільки складають основу особистіс-

но орієнтованої моделі навчально-виховного процесу початкової школи і є важливим стрижнем модернізації початкової освіти.

Сучасні науковці, зокрема О. Савченко, О. Вербицька, А. Нісімчук, твердять, що увагу на активні методи навчання особливо стали звертати у 80-90-ті роки ХХ ст., коли у дидактиці був розглянутий широкий спектр різноманітних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності. У літературі подані різні варіанти їх класифікації [1; 5; 7].

Враховуючи класифікацію науковців О. Пометун, Л. Пироженко, методи навчання поділяються на пасивні (умовно-пасивні), активні та інтерактивні. У їх працях важливе місце відведено інтерактивним вправам [6].

Ключовими у розумінні психологічної основи інтерактивних методів є поняття інтеракції. Теоретичні проблеми міжособистісної взаємодії розглянуті у працях Г. Віготського, В. Місяцева, О. Леонтьєва, Б. Ломова, О. Бодальної, М. Обозова та ін. На їх думку, за допомогою спілкування діяльність організовується і збагачується; у спільній діяльності формується потреба у спілкуванні [5; 6].

При використанні пасивних методів, як зазначають науковці О. Комар, О. Саган, учні є «об'єктом» навчання. Як правило, це відбувається шляхом застосування лекції-монологу, читання, демонстрації [4; 8]. Учні між собою не спілкуються і не виконують творчих завдань. Виконанню творчих завдань сприяє парна, групова, кооперативно-групова форми роботи, що виступають важливим видом діяльності під час здійснення інтерактивного навчання.

Метою статті є розкрити важливість впровадження інтерактивних методів навчання у сучасній початковій школі та вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Слово інтерактив (переклад з англійської *inter* – взаємний, *act* – діяти) означає взаємодіяти. Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, розвитку особистісних якостей учнів. Інтерактивні методи навчання передбачають колективну роботу учнів та роботу малими групами [5; 6].

Інтерактивні методи навчання, за дослідженнями сучасних науковців, є найбільш цікавими і ефективними. Під час інтерактивного навчання учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це формує у школярів внутрішню мотивацію до навчання та спонукає їх до саморозвитку та самоспостереження.

У зв'язку з цим найефективніші уроки побудовані за традиційною методикою із застосуванням елементів інтерактивного навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язування проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації [1].

На низку цих питань звертається увага студентів педагогічного факультету, які здобувають спеціальність «Початкова освіта» та отримують кваліфікацію «Вчитель початкових класів». Під час проведення лекцій, семінарських та практичних занять з педагогічних дисциплін та фахових методик студенти впроваджують елементи нових педагогічних технологій, у ході здійснення інтерактивного навчання у групах аналізують чинні програми, підручники, у формі ділової гри проводять фрагменти уроків. Студенти водночас розробляють інтерактивні вправи, підбирають цікаві завдання для

роботи в парах, групах, розробляють проекти, акції у процесі написання індивідуальних навчально-дослідних завдань, які слугують вартісним матеріалом для укладання методичних посібників і якими можуть скористатися учителі початкових класів з метою здійснення ефективності навчально-виховного процесу.

З метою професійного зростання, обміну потрібною та цікавою інформацією з питань гуманізації, демократизації, модернізації початкової освіти, зокрема з проблем пошуків оптимальних шляхів підвищення якості навчально-виховного процесу в початковій школі, кафедра педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка традиційно підтримує тісні зв'язки з органами управління та закладами освіти м. Дрогобича і Дрогобицького району. Така спільна робота виступає важливою формою здійснення інтеграції науки і практики. Її важливими напрямками роботи є: вивчення та впровадження кращого педагогічного досвіду учителів у процесі підготовки студентів до професійної діяльності; скерування студентів-практикантів до кращих шкіл Львівського регіону; участь викладачів у роботі курсів підвищення кваліфікації учителів початкової школи; укладання навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій для вчителів початкової школи та спільно з учителями початкових класів; залучення викладачів до проведення спільних заходів школи педагогічної майстерності; надання методичної допомоги вчителям і студентам-заочникам щодо впровадження нових педагогічних технологій до навчально-виховного процесу шкіл м. Дрогобича та Дрогобицького регіону; проведення виїзних засідань кафедри у закладах освіти.

Здійснення окреслених завдань відбувається через участь професорсько-викладацького складу кафедри, яка бере активну участь у пленарних засіданнях, методичних об'єднаннях учителів Дрогобицького району, міста з питань викладання фахових методик у початкових класах. У рамках конференцій проводяться круглі столи, організовуються педагогічні читання, методичні семінари та методичні тижні, а також спільні відкриті позакласні заходи тощо. Тісні зв'язки підтримуються із випускниками шкіл м. Дрогобича, району, області.

На допомогу учителям початкової школи публікуються також навчально-методичні посібники, здійснюється матеріально-шефська допомога школам шляхом передавання дидактичного наочного матеріалу з природознавства та трудового навчання, виготовленого студентами факультету на практичних і лабораторних заняттях з фахових дисциплін (доцент Я. Дробчак, старший викладач Г. Шубак).

Кафедрою систематично проводяться нетрадиційні лекційні та практичні заняття із залученням педагогічних колективів відділів освіти міста та району, учителів-практиків, спеціалістів у сфері початкової освіти, методистів, учителів-новаторів. Так, втілюючи цю ідею, був проведений День педагогічної майстерності, зокрема відкрита лекція на тему «Інноваційні підходи до застосування частково-предметних технологій у вищій школі», на якій доцентом кафедри Л. Стахів акцентувалася увага на змісті нетрадиційних методик, за якими здійснюється навчально-виховний процес шкіл Львівщини і Закарпаття (Школа Святої Софії, Школа «Джерельце», Школа Радості, Школа «Тривіта» (м. Львів) та Довжанська СЗШ I – III ст. Іршавського району Закарпатської області («Веселкова технологія»). У цьому заході взяв участь і завідувач методичного кабінету відділу освіти Дрогобицької райдержадміністрації В. Я. Штокайло, який зосередив увагу студентів на застосуванні частково-предметних технологій у школах Дрогобицького району. З нагоди Дня педагогічної майстерності доцентами А. Зиммельдіною та Я. Дробчак за участю учителів м. Дрогобича було проведено за-

сідання «Круглого столу» під назвою «Шляхи використання педагогічних інновацій у ВНЗ і початковій школі».

Важливим є те, що методичні семінари проводяться традиційно кожного року. Впроваджуючи девіз «Справжнє навчання не там, де педагог з вершин спускається на землю, а там, де він піднімається до тонких істин світу дитинства», проводилися семінари, на яких піднімалися важливі питання сьогодення, пов'язані з проблемами модернізації початкової освіти, зокрема й проблемою інтерактивного навчання учнів початкових класів.

На базі методичного кабінету відділу освіти Дрогобицької райдержадміністрації один-два рази в рік проводяться засідання «Круглого столу» голів шкільних методоб'єднань вчителів початкових класів Дрогобицького району за участю викладачів кафедри педагогіки та методики початкової освіти.

Оскільки у XXI сторіччі має здійснюватися особистісно-орієнтована модель навчання, звертається увага на сьогоденну потребу школи в учителях творчих, ініціативних, учителях нової генерації, з метою практичного втілення ідеї взаємонавчання вихованців було проведено семінар «Шляхи впровадження інтерактивного навчання молодших школярів».

Учасниками цього заходу були начальник відділу освіти Дрогобицької райдержадміністрації Стецко Іван Теодорович, завідувач методкабінету Штокайло Володимир Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Пантюк Микола Павлович. Окреслила проблему сьогодення з питань початкової освіти й методист відділу освіти Лужецька Ольга Романівна,

У ході проведення «Круглого столу» свою майстерність демонстрували викладачі кафедри педагогіки та методики початкової освіти й учителі початкових класів, акцентуючи увагу на ідеях У. Уорда: «Посередній учитель викладає, хороший – пояснює, видатний – показує, а великий учитель надихає». Викладачі виступали з цікавими доповідями, наприклад, «Підготовка вчителів початкових класів до використання інтерактивних методів навчання на уроках гуманітарного циклу» (Зимульдінова А. С.), «Інтерактивне навчання – один із шляхів здійснення ефективності навчання природознавства у початковій школі» (Стахів Л. Г.).

Головною тезою доповідей було твердження педагога-гуманіста ХХ ст. В. Сухомлинського: «До хорошого уроку учитель готується усе життя, бо урок – це дзеркало загальної і педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його світогляду та ерудиції». Викладачами пропонувалися цікаві форми роботи в парах «Обличчям до дитини», «Один – удвох – усі разом», ротаційні (змінювані) трійки тощо, у яких важлива роль належить учням як партнерам, які вчать співпрацювати, шукати альтернативне розв'язання проблеми; мислителям, які аналізують зв'язки між явищами; співробітникам, які вміють досягати згоди; експертам, що аналізують проблему, та друзям, які піклуються один про одного, допомагають, довіряють.

Викладачами також акцентувалася увага на інтерактивних технологіях у поєднанні з іншими (технології розвивального навчання, формуванні творчої особистості, створення «Ситуації успіху», «Веселковій технології»), через мультимедійний проєктор демонструвалася методика проведення таких інтерактивних вправ: «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Дискусія», Карусель». Було зроблено акцент і на видах оцінювання знань, умінь і навичок учнів, розроблених як сучасними науковцями, так і студентами факультету початкової освіти у процесі проведення семінарських занять з

навчальної дисципліни «Педагогічні технології у початковій школі».

Оскільки кафедрою педагогіки та методики початкової освіти забезпечується навчальна дисципліна «Трудове навчання з практикумом», викладачем Я. Дробчак було запропоновано цікаві підходи у здійсненні перетворень завдань відтворювального характеру на творчі на уроках трудового навчання. Пропонувалася робота у парах, великих і малих групах шляхом виконання інтерактивних вправ «Акваріум», «Мозковий штурм» та ін.

На засіданнях круглого столу своїми доробками ділилися учителі-методисти, звертаючи увагу на особливості інтерактивного уроку, зокрема його структуру, в якій центральне місце займає інтерактивна вправа. Вони демонстрували методику проведення таких інтерактивних вправ ігрового характеру, як «Квітка-семицвітка», асоціативний куц «Колобок», «Дерево очікувань», «Кубування» та ін., що є яскравим прикладом здійснення творчого підходу до впровадження інтерактивного навчання як взаємонавчання молодших школярів.

З метою ефективності запропонованих проектів у здійсненні пошукової роботи педагоги радили утворювати групи, залучати до них старшокласників, батьків та членів родини.

У ході обговорення доповідей головами шкільних методоб'єднань пропонувалося підтримувати тісні зв'язки з професорсько-викладацьким складом факультету початкової освіти, було акцентовано увагу на створенні своєрідних лабораторій на базі окремих шкіл Дрогобицького району для здійснення пошукової діяльності студентів, які здобувають початкову освіту.

Висновки. Отже, такі засідання відбуваються у дружній доброзичливій атмосфері, де усі учасники є активними в обговоренні проблем школи нового типу, в якій учителі-новатори, учителі-майстри своєї справи вміло втілюють у життя ідеї учителя Конфуція. Як бачимо, інтерактивне навчання молодших школярів стає нагальною проблемою у здійсненні модернізації початкової освіти. Його форми та методи активно впроваджуються у сучасній початковій школі і дають надію на формування учнів творчих, креативних, які в майбутньому поповнять ряди обдарованих інтелектуалів, здатних творчо уявляти, інтуїтивно мислити, оригінально діяти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербицька О. Інтерактивні методи навчання природничого циклу / О. Вербицька // Початкова школа. – 2007. – № 5. – С. 25–27.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 3–9.
3. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2005. – № 3. – С. 7–9.
4. Комар О. Навчання школярів за інтерактивними методами / О. Комар // Початкова школа. – 2006. – № 5. – С. 57–59.
5. Нісімчук А.С., Падалка О.О, Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. О. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Генеза, 2000. – 368 с.
6. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : Вища школа, 2002. – 136 с.
7. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К. : Вища школа, 1997. – 342 с.
8. Саган О. Інтерактивні методи навчання як засіб формування навчальних умінь молодших школярів / О. Саган // Початкова школа. – 2002. – № 3. – С. 25–26.

REFERENCES

1. Verbic'ka O. Interaktivni metodi navchannja prirodnichogo ciklu / O. Verbic'ka // Pochatkova shkola. – 2007. – № 5. – S. 25–27.
2. Derzhavnij standart pochatkovoї zagal'noi osviti // Pochatkova shkola. – 2011. – № 7. – S. 3–9.
3. Ivanishena S. Formi ta metodi interaktivnogo navchannja / S. Ivanishena // Pochatkova shkola. – 2005. – № 3. – S. 7–9.
4. Komar O. Navchannja shkoljariv za interaktivnimi metodami / O. Komar // Pochatkova shkola. – 2006. – № 5. – S. 57–59.
5. Nisimchuk A.S., Padalka O.O, Shpak O.T. Suchasni pedagogichni tehnologii / A. S. Nisimchuk, O. O. Padalka, O. T. Shpak. – K. : Geneza, 2000. – 368 s.
6. Pometun O. Interaktivni tehnologii navchannja: teorija i praktika / O. Pometun, L. Pirozhenko. – K. : Vishha shkola, 2002. – 136 s.
7. Savchenko O. Ja. Suchasnij urok u pochatkovih klasah / O. Ja. Savchenko. – K. : Vishha shkola, 1997. – 342 s.
8. Sagan O. Interaktivni metodi navchannja jak zasib formuvannja navchal'nih umin' molodshih shkoljariv / O. Sagan // Pochatkova shkola. – 2002. – № 3. – S. 25–26.

Статтю подано до редакції 26.02.2015 р.